Abano (Petri de): Tractatus de venenis.

Lipsiae. Jacobus Thanner. 1500.

Hain Repert. bibliograph.

N. 15.

Incipit excellẽtissimi medici magistri Petri de abbano

bano prologus in libellum de venenis· mineralibus vehitabilibus· animalibus et quolibet ente sub solari globo ceptis per Venerabilem virum Wilhelmũ Haldenhoff. de Thorn Artium et Medicine doctorem Magnimagiſtri Prußie. Divi ordinis theutonicorum Phisicum emendatum

Reuerendissimo in christo patri ⁊ dn̄o dn̄o. N. diuina puidētia summo pō-
tifici Petrus de abbano min⁹ medi
corū. cum deuocione p̄sens scriptū tā
vestre petitioni q̄z p debiti solutione
afferre iuxta posse obedire. ppono vt
sanctitati vestre: tū ad pfectū corporis: tum ad sci
bilia coaugenda: tractatū vtilem nō min⁹ q̄z breuē
de venenis inscribā ¶ Primo siquidē diuisionē faci
am de venenis Sunt eni nobis magis nota quecū
q̄ p partes diuidūt quoddā totū ¶ Scd̄o vnūq̄d
q̄ diuisiōis mēbrorū resoluam hinc ad terminū. sin
gularē: sic eni cuiuscq̄ rei scientia cōpletur a genera
lissimis ad specialissima descendēdo ¶ Tercio d̄scri
bam modū s̄m quē venenū mortificat et nocumen
tum inducit humāo corpori primatū inde naturā
noticia curatiōis in arte medicīe venatur ¶ Quar
to sermonē faciā de precustodia et cautela ne aut ve
nena ppinentur: aut si ppinata nō noceant: pre-
custoditiua eni ars est curatiuā excusans ¶ Quito
signa ponā et curas ad quodcūq̄ venenū assump-
tum ⁊ ad eius nocumenta introducta: ¶ Sexto et
vltimo virtutes bezoarticas: id est a morte liberan
tes occulta virtute potius ⁊ diuina q̄z complexione
vel natura ad quodq̄ venenū describam: ⁊ cū hoc
soluam duas questiones difficiles valde: quarū pri
ma erit de tiriaca magna. Vtrū tiriaca sit alicui ve
neno bezoar vel medicina. et secunda erit. Vtrū ve-
nenū aliquod: possit ad certū temp⁹ taliter exhibe-
ri q̄ ex eo q̄s ad illud tempus moriat̄ et non ante:

¶ Capitulū primū. De diuisione venenorum.

V Enenū quia oppositum est cibo nostri corporis: ideo sicut cibꝰ ipe efficit pars nostri corporis et se totū assimulat parti nutrite vicē tenēs partꝭ dissolute: ita venenū nr̄m corpus seu partē cui approximauit ad sui ipsius venenosam naturā totā trahit et ꝯuertit: ꝛ denicꝫ assimulat sibi ipsuꝫ adeo vt sic aialia et t̄re nascētia q̄ꝫ natura cibos ꝯuertit in speciē nutritorū. a nobis cōmesta in nostrū alitum ꝯuertunt et speciē. Jta quecūcꝫ corpora veneno sunt iuncta si comedant a nobis transeuntia faciūt nostra corpora i venenū: qm̄ om̄e agens est prestātius paciēte. sic eni nostra substancia ꝑ modū passiui trāsit ad p̄sentiā veneni qđ se habet ꝑ modū actiui in veneno sicut palea subiecta igni transit in ignē est eni ignis totus actiuus ad paleam: quare sapientes medicorū venenū dixerunt esse de genere rerū inficientiū et destruentiū cōplexionem et compositionē: et interdū inducentiū solutionem ꝯtinuitatis ita vt egritudies que ex venenis accidunt sint de generibꝰ cōmunibus et nō ꝓprijs. Diuiditur aūt venenū tribꝰ modis. Nā vno mō ꝯsiderat ꝓut sit diuisio generis i species: et s̄m hoc dixerunt. Auicen. et Auere. ꝙ venenorū aliud ē de minera aliud est de vegetabilibꝰ: aliud est de anialibus.

¶ De minera quidē est: vt quecuncꝫ sub terra generata pnīciosam habent naturā/ vt argentum viuū et gipsuꝫ/ et es/ ꝛ quidā lapides vt magnes/ ꝛ lapis armenꝰ nō lotus et plumbū vstum et arsenicū et realgar et cerusa plūbi: et sic de multꝭ alijs de quibus infra in speciali dicet. ¶ De vegetabilibꝰ vero sunt quecuncꝫ plantarū cōtrarissime sunt nature cibali vt apte nati non sunt ad nutriti spēꝫ conuerti: ꝟ potius sunt prompta cōuertere: vt eloborus ꝛ turbith

nigrū: napellus et gūmi napelli et fungi quidam: et tubera et viduā faciens et mezereon ⁊ oleander apiū risus et multa alia de quib⁹ in speciali infra dicetur ¶ De animalibus aūt: venenosa sunt oīa quorū natura lōgissime distat ab humana cōplexione aut opposita et inimica ē. speciei: qualia sunt serpentes et dracones et thiri et vipere et lepus marinus: ⁊ carnes assate et statim suffocate: et pisces frigidi: ⁊ morticine carnes et putride: et que a fulgure sunt ꝑcussa et mortua et quecunqꝫ sunt passa rabiē: ⁊ multa que infra speciali dicentur. ¶ Secundo mō consideratȝ venenū relatum ad nos et ꝑm hoc dixerūt: venenū aliud est assumptū intra corpus ⁊ aliud extra: qđ vero est assumptū int⁹: est de genere potionū perniciosarum datum sub specie cibi vel potus vel medicine et hoc est quod plurimū fit: a quo reges et prelati et odiosi cauere debent. Quod vero ē extra: dicitur reptilium morsus: sicut cū visu: aut auditu: aut gustu: aut tactu: aut odoratu sentitur venenū. Visu quidē sicut venenat basilisc⁹ Auditu sicut venenat serpēs quidā in nubia qui ē corpulencie duaꝝ palmarum acutū habēs caput: et viridis existēs coloris qui regulus vocatur Sibilando nāqꝫ aues ⁊ animalia eū audientia interimit Gustu quoqꝫ: sicut aspis surda que sputo suo quos tangit interficit Et thirus q̄s mordet ⁊ vita perimit. Tactu vero sicut serpēs quē miles de quo Auicenna dicit: interfecit cum lancea et ex contactu lancee manus militis totūqꝫ corpus fuerat mortificatū. Et sicut piscis quidā: qui stupefactor vocatur: de quo Galienus dicit: qui cū intrat rete: piscatoris manus et brachia stupefiunt: intantū ꝙ insensibiles efficiuntur. Odoratu vero sicut reperiuntur quidā fungi ꝑniciosi: de quib⁹ dicit Rosis:

3

q cum euelluntur a loco siue terra et odorati fuerit: interficiunt ipsum odorantem

¶ Tercio modo consideratur venenū q̄ntū ad spe cificam differentiā qua differt vna species ab alia specie: Et secundum hoc dixerunt omnes medici: et philosophi naturales: Quot venenorum: aliud est quod facit operationem suaz a qualitate sua siue a complexione: et aliud quod facit hoc idem per virtu tem fluentē a tota specie quod medici formam speci ficam vocant: quod nihil aliud est nisi meritum qđ vnumquodqz compositum ex quatuor elementis se cundum maiorem et minorē proportionem ipsorum elementorum in composito sortitur et meretur habe re ab influētibus stellis fixis que species inferiorum compositorū respiciunt: et prout materie ipsorū apte sunt fluunt: iuxta illud virtutes stellarum vehūtur inferius mediantibus lineis piramidalibus et rectis que in lumine ipsarum stellarū firmantur: quod lu men per lineas diuersas vectum: de stellis deportat virtutes specificas quas dereliquit in cōpositis secū dum q cōponentia meruerunt. Et hoc est quod rec te Auicenna dixit in canone. q talis forma specifica aduenit rebus post primā complexionem elemento rum in composito: et quia ignoramus semper et ig norabimus ineternū quantitates et pondera elemē torum in cōpositis: ideo tales formas specificas ad uenienses iuxta meritum talis et talis proportionis in compositis: necesse est ignorare neqz de ipsis plus sci re possumus nisi q̄ztū prebet hoim experientia: et prop terea in talibus plus conferunt experti q̄z rationales medici sicut bene in prohemio metha. aristo. dicit. Venenū ergo quod a qualitate sola facit operatio nem variatur secundum diuersitatem qualitatum:

Nam aliud calidum aliud frigidum aliud siccū ali ud humidum. ¶ Calidum quidem duobus modis interficit: quia aut calefaciendo corrodit interius assumptū vsqꝫ ad cor: ⁊ extra appositū vsqꝫ ad medullam ossis: et sic interficit soluendo. continuū qualeest lepus marinus: aut calefaciendo inflamat et intus et extra vsqꝫ ad cor: et sic inficit substanciā cordis superflue inflamando: et hoc est sicut euforbiū et elleborus. ¶ Frigidū vero venenū similiter interficit duobus modis. scꝫ aut malefaciendo ppt maximam eius frigiditatem vsqꝫ dum cor reddatur immobile: et hoc est tale quale est opium: aut opilando vias anhelitus et claudēdo ita ꝙ quasi anhelare non possunt et vsqꝫ ad cor aufferē anhelitus: et hoc est tale quale est plumbuꝫ vstum. ¶ Siccum vero venenum interficit duobus modis. scilicet aut consumendo humidū sanguineum cordis et quasi crustam conuertendo: et hoc tale est quale est: calx non extincta ⁊ colchatar: aut seperando partem a parte donec om̄ia membra vsqꝫ ad cor ⁊ minimas partes non liquefiant: sed soluentur: et hoc facit tale q̄le est realgar. ¶ Humidū vero venenū dicunt qnidā non inueniri: qm̄ nō ascendit hūiditas ad q̄rtū gradum et quartꝰ gradus venenosaꝫ reddit qualitatem qm̄ corruptiuū est mortale. Sꝫ Gallie. narrat de q̄dam quē in somno serpēs quidā momordit: et excitatꝰ nō valens surgere tractꝰ ꝑ manū remāsit caro corrupta et putrefacta sup terrā ⁊ ossa denudata apparuerunt vn̄ ex putrefactōe occulta et facili carnis solutione: ꝓbat. Gallie. eē humidū: ⁊ ex hoc gn̄re ꝑm aliq̄s argētuꝫ viuū ꝺe eē venenū qd solū humidū i q̄rto gradu eē fatent. Sꝫ venenū q̄d a tota spē fluente ꝟtute siue a tota subā siue a forma specifica ē interfi

cit non q: calidū neq; frigidū neq; siccū neq; humidū: ꝭ q: tale id est: q: oppositā habz virtutē ad vitā hominis et sanitatē: ꝛ istud venenū in quacūq; paruitate sumptū ita etiā vt sensuz fugeat inficit multiplicando seipsum qm̄ quacunq; humiditatē nostri corporis inuenit ipsam stati in venenū conuerti: et hoc virtute sue speciei et tale est quale ē napellus.

¶ Capitulum secundū De vno quoq; veneno in speciali.

v Enena minera ſpecialia et plantaꝝ ꝛ animaliū nō nisi nota et famosa dicemus nec occulta narrātes vir⁹ i angues addicerem⁹: ob eā eius solā cāz vt ꝑuisa. min⁹ ledāt hec scribunt: nō vt alios ledere doceam⁹ ¶ Mineralia igit venena: quedā sunt a natura: quedā ab arte ꝓcurata: A natura quidem que in ventre terre generantur et horum vnū est argentū viuū quod int⁹ assumptum qn̄q; inficit sua humiditate putrefacere faciente humiditatē cordis naturalē quandoq; autem interficit sua frigiditate actuali cōgelante cor: cui⁹ signum est ꝙ quidā apotecarius cū de nocte tempore magni estus sitiret: temptans inuenit āpulaz plenā argento viuo quod bibit: et mane inuent⁹ ē mortuus: et inueniētes argentū viuū exire de ano: anothomisatus fuit: et inuentus fuit sanguis circa cor coagulatus et ipsuz cor similiter inuenerūtq; in stomacho fere libram vnā argenti viui. Aliud est argentū viuum quod fit ab arte alchimie sublimatum in alludel: quod est vas alchimistarum et istud est deterius et magis perniciosum quam naturale quoniam minerale sepe per ventrem secedit: Vel sponte

vel cum clisteri: ꝟ sublimatū assumptum interius: corrodit intestina et apostemat cor: et retinetur vrina et ꝓhibet: eius exitꝰ et mori ¶ Extinguitur etiā argentū viuū cum forti admixtione saliue hois donec disparet: q si ꝓieceris sup ipsuz aquā seruentē et redierit ad primā dispositionē non ē extinctū: ⁊ hoc adhuc deterius ē q̄z purū viuū: et minꝰ malū q̄z sublimatū ¶ Secundum venenum quod est a natura minere est gipsum: quod intus assumptū sua frigiditate coagulat sanguinem et inspissat spiritus: et inducit difficultatem anhelitꝰ: deinde moritur: et hoc datum crudum in potu tritū: coctum vero non est venenū: sed medicina stiptica valde: nascitur autem in venis terre montuose. ¶ Terciū est es: quod metallinam habet naturā compositū ex argento viuo et adurēte sulphure ad formā ruboris deducente: qd quidē cum per fabros percutitur et maleatur: scorie que cadunt et date in potu venenant et ventrē fortiter soluere faciunt: ⁊ hoc medici vocant tubel eris iñ etiam viuū si reponant in vase eneo aut cupri aut electri et bibant: vomere facit. ¶ Quartum ē scoria ferri eruginosi et ipsa erugo que intus assumpta adherendo intestinis exiccat humiditates ⁊ corpꝰ: et senectā inducunt id est quandā egritudinem quā medici marasmū vocant: vtuntur autem medici scoria ferri consolata in curatiōe multarum egritudinum ¶ Quintum est lapis magnetis qui assumptus intus melancolicū et lunaticum et pistrigiatum facit recipientem: vtuntur autē eo medici consolato cum alijs medicinis in curatione melancolie. Est autē lapis iste duarum specierum ¶ Vna ē que trahit ferrum vertens illud ad polum septembrionalē vbi dr̄ eē minera magnetis. Alia ē q̄ trahit carnes hūanas

5

vertens tractum versus polum meridianū vbi dici tur esse minera ipsius: hec aūt trita et data in potu viscera cōtrahit et in globū reddit ¶ Sextum est lapis armenus qui rubeus est: assumptus int⁹ si nō est lotus secundū omnē medicorum doctrinā est venenū vomitiuū: subuersiuū totius corporis ⁊ eo p̄parato vtuntur medici in cura melancolice passionis. ¶ Septimū est lapis stellatus quē medici vocant lazuli: q̄ si nō fuerit lotus datusq̄ʒ in potu subuertit stomachū et dolorē intestinorū facit: q̄ vtunt̄ medici contra quartanā. ¶ Octauū est arsenicum siue auripigmentū quod est de specie gipsi: vt dicit Albertus q̄ caliditate et siccitate sua et p̄niciosa natura venenū est pessimū putrefaciens et valde mortificatiuū: sed si sublimetur secundū Alchimiā i vase alludel est pessimū: vt venenū int⁹ assumptū: et si sepius sublimetur: efficitur albissimū: et tāto deterius efficitur venenum.

¶ Venena vero que p̄ artē fiunt: vt litargirium: quod ex plūbo fit fuso in olla cū testꝭ olle fractꝭ: q̄d assumptū intus tantā facit intestinoꝝ stipticitatem quod nunq̄ʒ fere egerere potest: et p̄ vomitū educuntur que p̄ secessum solent educi. Sed et cerusa que ex lamis suppositis aceto colligitur ⁊ frigiditate sua et siccitate intus assumpta facit paraliticos et cōtractos: sunt et calcecomenon id est viride eris: quod fit ex lamis cupri super aceto expositis quod quidē corrosiuū ē: et venenū mortale. Sunt et plumbū vstū quod fit ex sulphure ⁊ auripigmento q̄d est venenū opilans anhelitū et interficiens suffocando sunt et azurum quod fit ex lapide lazuli quod est venenum exicatiuū. Sunt et realgar quod ex sulphure et plūbo fit: corrosiuū existens venenum int⁹ assumptū.

¶ Vegetabiliū vero venena: quedam ſunt ſuccus herbarum: quedā vero fructus arborū: quedā vero ſemina ipſarū: ¶ Succus quidē cicute: et ſucc⁹ titimalorū: et ſuccus cucumeris aſinini: et ſuccus vſnee: et ſuccus bothomarien: et ſuccus coriandri: et ſuccus mādragore: et ſuccus papaueris nigri de q̄ opiū ſit: et ſucc⁹ volubilis lactāt̄ de q̊ ſcamonea fit et ſuccus apij riſus: et ſuccus cherue: id ē giraſolis ⁊ et ſucc⁹ napelli: et ſuccus oleandri: et ſucc⁹ mezereon et ſucc⁹ ellebori nigri: et ſuccus alfeſſire id eſt vit̄ albe: et ſuccus brionie id ē cucurbite ſilueſtris. De fructibus v̊o ſunt cornua oleandri et cornua bedeguar: et anacardi ⁊ nuces: et auelane rancide: ⁊ nux vomica: et coloquītida q̄ ſolitarie fuit nata ī arbore ſua: et ficus: pharaonis: et poma mādragore. ¶ Semina v̊o ſunt iuſquiamus: et cochognidij: ⁊ bacce lauri rancide et catapucie et ſemē vrtice: et ſemē papaueris nigri: et ſemē ellebori: et et ſemen cicute: et ſemē coriādri hūidi: ⁊ ſemē ſerpentarie que oīa cōmeſta vel bibita: aut perimūt modis ſupradict̄: aut infirmant: corp⁹ ⁊ alterāt. ¶ De aīalib⁹ vero ſunt quedā de cerebris ipſorum: quedā de caudis. quedã de ſanguine: quedā de ſaliua et ſputo: quedam de fellibus: quedā de toto corpore. In cerebro quidē gatte venenū eſt ꝑniciosum faciens hominē amentē. ſimiliter ī cerebro veſptilionis. In cauda v̊o cerui venenum eſt peſſimū: ꝓpter quod venatores extremitatem caude cerui quando volunt ceruū cōmedere abſcidunt. ſimiliter in cauda ſcorpionis et rutele ⁊ veſpe et apis: et exanguiū animalium: et quorundam ſerpentum. In ſanguie vero ſicut in ſanguie bouis veteris: ⁊ in ſanguie buffonis et eius ſputo: ⁊ ī ſang

vrine mẽstruo: ⁊ in sanguie leprosi. In sputo vo siue
in saliua homis ieiuni non ad hominẽ ß ad scorpio
nem et serpentem: In sputo buffonis: et sputo ⁊ sali
ua vipere que coire vult cũ pisce venenũ deponit in
littore sup lapidem quendam: deinde rediens suũ col
ligit venenum: et in saliua et spuma canis rabiosi: et
in saliua gatte simee: et muris. et hominis ieiunĳ fa
cientiũ morsum. ¶ De fellibus vero sicut est fel leo-
pardi quod est venenũ a forma specifica: statim pe-
rimens. ¶ De toto vero corpore sicut sunt cantari
des et salamandra de quorum omniũ summa dictũ
est ꝙ aut a qualitate aut a specie inficit predictum
venenum.

¶ Capitulũ tertium. Ad sciendũ ꝑm quẽ
modum venenũ interficit aut nocet

o Mne nãq venenũ inquantum ẽ venenũ
oppositam habz qualitatẽ corpi nrõ: hec
aũt oppositio magnũ dubium facit quõ
et qua via venenũ ad cor hominis transitum patia
tur. Nam aut venenũ trahetur a corde sicut ferruz
a magnete: aut ipsuz trãsibit ad cor. aut vtroq mo
do. corde scilicet attrahente. et veneno currente ꝙ si
nullo predictorum modorũ erit asserere: relinquetur ꝙ
nullo modo venenũ ad cor trãsire possit: et sic cessa
bit oppositio veneni ad ipsum cor: quo posito dice
mus venenũ non eẽ pemptiuũ cordis: cuius opposi
tum videmꝰ ꝙ assumpto veneno pernicioso vt na-
pellus: statim sincopis apparet: que passio ẽ cordis
et tremor cordis: et pulsus defectus et om̃ia acciden
cia cordiace passionis: propter quod sciendum ẽ. ꝙ
cor dum est sanũ sicut cetera membra nihil attrahit

nisi sanguinē sibi consimilē et spiritū: quorū vnū reponit in dextro ventriculo cordis et alterū in sinistro: qn̄ vero infirmū est trahit ad se qualitatē contrariā sui nocumenti: sicut quando est sup calefactū attrahit ad se aerem frigidum: et hoc facit et sanguinē frigidū p virtutem naturalē attractiuam sui similis dum ipsum est in potestate nature et p appetitum sensitiuū animalē q: vnūquodq̧ membrorū lesum appetit deliciū et sentire conueniens: et contrariū sui nocumenti. Venenū ergo vt cū in nullo participet cū complexione cordis: et natura ab ipso corde dum sanū est non trahitur: ymo refugit illud tanq̄z inimicū oppositū: quando vero cor esset infirmū ex appetitu sensitiuo appeteret rē et traheret cōtrarium sue passionis: secundū istū modū venenū veneno curatur: nā quando aliq̄s venenū assumpsit puta opium: quod in frigitādo corpus vsq̧ ad cor: et deinde coagulando sanguinē cordis: ex quo mors introducit̄ anq̄z cor sensum ammittat: ex frigiditate opij sentiēs nocumentū desiderat medicinā calidā: et si detur castoreū qd̄ de se est in genere venenorum ipsum castoreum cor trahet mediante appetitu sensitiuo non vt venenum oppositum substantie cordis: sed vt oppositū qualitatis male introducte p opium: hec autē ratio non plus mōstrat q̄z q̄ cor attrahat ad se venenū: nisi sic quodlibz membrorū infirmū ad se trahat oppositam qualitatem. preterea dato q̄ cor quando sensit nocumētum veneni frigidi virtute appetitus sensitiui appetat medicinam calidam et ipsam ad se trahat: adhuc stat questio quomodo illud venenū primū datū transiuit ad cor. Quare dicendū videt̄ q̄ nullo mō cor ad se vnq̄z venenū trahit quoniā neq̧ inquantū simile est cordi q: nullā similitudinē cum ipō habet: nec inquantū contrariū quoniā cor nunq̄z fuit talis dispositōis q̄ venenū esset oppositum illius: nec potes inferre ex hoc nullā esse oppositionem inter cor et venenū: quoniā licet cor venenū nō trahat venenū etiam licet non curat: neq̧ etiā vtroq̧ modo con-

tigat: est tñ dare aliũ modũ q̃ directe appar3 opposito et p̃ emptio mãifesta: nã venenũ qm̃ activũ est a forma quã h3 pnicioſa3 et destructivã cordis: q̃tq̃d tãgit i corpe hũano cõuertit in illã speciẽ venenoſa3 et seipsũ3 multiplicat inficiendo hũiditates nostri corporis venenosam naturã q̃ multiplicata augetur virt⁹ veneni: nã dicitur in geometria ꝙ gemina quãtitas augmẽtat virtutẽ vñ ex modico veneno assumpto ꝯvertẽte qd tãgit ad suũ simile augeť virt⁹ et multiplicatur ita vt de facili ꝑ modũ contigui corpis cui⁹ extrema se tangũt attigit paꝛ de q̃ntitate veneni ip̃m cor q̃d etiã cũ tangit ꝯuertiť ad venenũ: et ex eo tunc spirit⁹ vitalis nõ hñs debitũ organũ in q̃ resideat: cedit forme veneni: ⁊ egrediens de corde dimittit cor et corp⁹ sine motu: et hoc est mors: cui⁹ signũ ẽ ꝙ illud cadauer si cõmedať: venenũ efficitur cõmedenti. Est tñ adhuc sciendũ ꝙ arterie cordis et ipsi vẽtriculi cordis motu dyastoles et sistoles id est ꝑ modũ naturalẽ attrahendi et expellendi quẽ hñt ꝯtinue q̃nto tpe viuit anĩal attrahit ad se circumstantẽ spiritũ. ita ꝙ etiam arterie que ad cuti t̃minãtur ꝑ poros suos aerẽ exteriorẽ cõtinentem attrahunt vsq3 ad cor: et per easdem cor exuflando expellit calores: et fumos: ita ꝙ si aer ꝯtinẽs nos fuerit venenosus et pestilencialis ꝑ ipsas arterias motu dilatiõis attract⁹ cor inficit: et exinde egritudies pestilẽciales ꝯtingũt nõ ꝙ arteria vel cor de sui natura venenũ trahat: ꝟ q2 sub specie aeris: et spiritus attract⁹ venenosus vapor ingrediť. et secundũ hoc dixerũt sapiẽtes: ꝙ ẽ venenũ dormire seu degere sub arbore nucũ et in ortꝰ cauliũ: Et sub vmbra oleandri. Et balneari in aq̃s sub cui⁹ ripis oleander: aut alie arbores venenose crescunt.

¶ Narrat enim Gallienus: de quodã qui se balneauit in balneo calefacto de lignis excisis de cauernis serpentũ: qui mortuus fuit post exitum balnei: ex vapore illorum lignoꝝ cum quib⁹ balneũ illud fuerat calefactum infectũ veneno.

¶ Et Aristotiles in libro de ꝓprietatibus elementorum et

planetarum dicit. ꝙ tempore regis Philippi omnes mercatores transeuntes per quandã viam ad ciuitatem applicabant quando erant in parte illius vie in qua duo mõtes vnus hic et alter hinc existebant: stati moriebantur:

¶ Et tunc Socrates parari fecit caueam vitreã in quam intrans se illuc iussit portari ⁊ respexit duos serpentes vnũ in vno monte ⁊ alium in reliquo existentes qui aerem illius loci inficiebant vnde morientes moriebantur

¶ Rursus etiam dicit ꝙ antiqui reges fecerunt puellã nutriri napello vt per eius anhelitũ ⁊ amplexum coeuntes cũ ea morirentur: similiter in sentinis nauiũ et in cauernis ꝓfundis: et in locis inhabitatis et in locis fetidis ꝓpt᷑ aerem attractum habitantes venenantur.

¶ Dicit nanq; Auicenna in capitulo primo. ꝙ nulla res est magis inimica caloris innati: et cordis. quam magnus fetor a quo subito spiritus vitalis a corde tecedit: et quanto cõplexio cordis et arteriarũ alicuius hoĩs calidior fuerit et rarior: tanto cicius venenũ tam bibitum q̃ȝ respiratum perimit et occidit: quoniã calidũ cor plus attrahit q̃ȝ frigidum de anhelitu: ⁊ vie latiores sunt ĩ arterĳs calidi cordis q̃ȝ frigidi: ita ꝙ iusquiamus passeres non occidit ꝓpt᷑ stricturam viarũ ad cor. hominem autẽ sic: quia latiores hñt vias per quas: facilior est transitus spiritus venenati: quãto venenum de sui complexione est calidius tanto deterius efficitur dato in hoĩe calidiori quia vtriusq; caliditas se iuuat in vnũ effectum sed exhibitũ in frigidiori natura tardat suum effectũ. Verumtamen tanta posset esse caliditas naturalis ꝙ etiam venenũ calidum superaret: et repelleret et ipsius nocumentum ꝓhiberet: aut mortem: et inde est ꝙ multi homines venenati vno cibo et eadem quantitate in eadem cena aliquis moritur: et aliquis euadit: et aliquis excoriticatur: vel infirmatur: sicut ego quandoq; vidi in quadam cena fuisse quatuor venenatos comedentes singuli ferculum venenatum vnum quorum

vn⁹ fuit mortuus stati: alius euasit omino: reliqui vo duo infirmati fuerūt ad mortē vsqꝫ: is vo qui euasit animosus erat et calidi cordis: qui vero mortuus fuit minus calide complexionis: qui vero infirmati fuerunt calidiores erant nam q̄ꝫ ille qui migrauit et min⁹ q̄ꝫ qui euasit: hoc aūt nō aliter esse pōt nisi q: calor naturalis q̄ mouet ad formā vite resistit in quantū pōt calori accn̄tali tam febrili q̄ꝫ calidi veneni q̄ꝫ etiā calori aeris pestilenciali et calori estus et dierꝫ canicularium que omēs calores mouēt ad incierationē et dissolutionē cōpositorꝫ Vn̄ Auicen. dixit in capitulo primo. ꝙ nihil ē qđ resistat q̄litatib⁹ malis et calori febrili plus quā calor innatus: adeo ꝙ etiam venenis calidis repugnat non cōplexionaliter: sed formaliter: q: calor naturalis informatus: est regulatus ab aīa nostra que mouet ad vitā mediāte calori naturali tanq̄ꝫ suo instrumēto: et ideo dicit̄ ꝙ om̄e opus nature est opus intelligētie id regentis: vn̄ signanter nature dicitur de calore tā a philosophis q̄ꝫ a medicis cum dicunt calor naturalis et nō frigiditas naturalis: et ꝓportionatur vt dt Dorachius astrologus ad alcocoden id est ad constellationē et locū celi qui dicit̄ dator vite. Venenum vero frigidum datū in cōplexione hoīs frigidi frigiditate vtriusqꝫ cicius ꝑimit q̄ꝫ datū in complexione calidiori. Sꝫ si venenū fuerit de illis que a tota specie interimūt vt est napellus et eius gūmi et fel leopardi et tyrus: tunc cōplexio bibentis venenū nihil impedit vel confert nisi ꝓ tanto ꝙ i calido hoīe vie sunt latiores ad transitū: in frigido strictiores

¶ Capitulū quartū. De precustodia et cautela ne aut venena ꝓpinentur aut ꝓpinata non noceant.

o Portet suspicantē aut timentē venenosaꝫ potionem vel cibū: vt vtatur regimine duplici. Primū est defensio cū cautela. Secundū est destructio assumpti veneni cū virtute: defensio vero cū cautela ē: vt an̄ cōmestionem sue mense corā suis ferculis et potib⁹ sint res discernentes et significantes fore venenū si fuerit: ⁊ horum

vnū est sicut cornua serpentis que sudant in aduẽtu. scilicꝫ napelli et thiri et fellis leopardi et non in aliorꝫ venenis. Et aliud quod ē lapis quidā nomine prassius qui est matrix et palatiū smaragdi q: in ipso inueniť. est aūt viridis habens viriditatē spissam sicut prassiū: ⁊ inuenitur aliqñ cū rubeis guttis: ⁊ aliqñ cū albis: exptū est ꝙ pseruat reges a venenis nā si lapis ille sit in mēsa in q̄ venenū poniť ad presentiā veneni nitorē stati amittit: et ipso ablato nitor reuenit: de hoc lapide dicitur ī epistola Esculapi philosophi ad Octauianū: ꝙ ipse timet venena et prelia: Vñ et Alexander macedo in prelijs sepe habebat: cūqꝫ de india reuerteret se lauās in eufrate deposito cingulo in q̄ lapis erat suspensus: serpens quidā illum morsu abscidit: vomitqꝫ illū in eufratem: et de hoc dicunt. aristo. mentionē fecisse in libro de natura serpētum. Aliud etiā est qđ scriptū est in libro. regum persarū: ꝙ si sculpire feceris in lapide ematitis virꝫ genu flexū cinctum serpente: cuius caput teneat dextera manus: et caudā sinistra: posuerisqꝫ lapidē hunc in annulo aureo: et sub lapide posueris radicē serpentarie tritā: portauerisqꝫ hunc annulū ab omī veneno pseruat: q̄d quidē qñqꝫ ego pparari feci: et ad predictū vsuꝫ seruaui. Caueat etiā: quis ne vasa quibus ipsorū vinū defertur vel teneť stent discoopta in celarijs vini: neqꝫ vinū discooptuꝫ: qm̄ naturaliť omē aial venenosuꝫ lambit vinū et vasa vini: et qñqꝫ in eis suffocata sunt inuēta. Caueant etiā fercula et pot⁹ et cōfectiones sapores habētia dulcissimos: aut cōtrariarissimos et disuetos et diuersorū saporū: qm̄ in istis ꝯsueuerūt celare venenū. Smaragdus etiā optimus: qui si buffo intuetur: expertū est: ꝙ ipsius oculi crepitant ad presentiā ipsius: si teneatur in mensa venena debilitat: et si in ore teneatur venenū virtutem inficiendi dimittit: et si detur tritus in potu post venenū ꝑ optime a morte deliberat: ⁊ si eius quātitas. ℈ ij. qđ ego qñqꝫ sum exptꝰ et Auenzoar hoc inuenit. vt in libro translato pape Bo scriptū est Comedat etiā sepe aū omnē cibū castane

as cũ ficubus siccꝭ aut rutã cum auelanis et nuces virides cũ ruta: aut siccas nuces cũ ficubus siccis: aut calamentũ recens vel siccũ in fritellis: aut radicẽ diptami tritã et cũ vino potatã: precauet etiã ab omi veneno bibisse ieiunũ ciatũ vini puri optimi in q̃ tp̃e musti in vna mẽsura duo serpentes vivi fuerit suffocati: pseruat etiã q̃d ẽ exptũ vt omi mane accipiat. ʒ. ij. de tiriaca que dicit̃ terra sigillata: fit aũt sic ¶ Recipe baccarũ lauri. ʒ. iiij. terre sigillate. ʒ. i. terantur et cũ melle despumato lib: ã vnam cõficiant̃: et reponatur in vase vitreo: et sumãtur ex ea omi mane. ʒ. ij. ¶ Destructio vero assumpti veneni fit ita. Nam si scitũ fuerit de specie veneni tunc destruat̃ p medicinã appropriatã illi veneno que bezoar vocatur: et de hoc ego singulare faciã infra capitulũ ad cognoscendũ vnumq̃dq̃ venenũ p signa ppria: et ibi docebo virtutes bezoarticas Si v̾o ignoratũ fuerit venenũ aut medicus fuerit absens: et dubitatũ fuerit de veneno cuiuscunq̃ fuerit speciei: tũc stati butirũ et aqua calida simul dissoluta bibant̃: et cogatur euomere: et post vomitũ pactum cũ butiro iterũ cogatur vomere cũ aqua et cũ melle: et mundificato stomacho stati tiriaca magna exhibeatur cũ decoctione vini in q̃ bulite sunt radices diptami: et sit de tiriaca dragme due: et de vino vncie due: et non cõmedat vsque ad horas septẽ: peractis v̾o septẽ horis nutriat̃ rebus ventosis cũ ficubus et cũ vuis passis et cũ auelanis et iure galline pĩguissime vel angui annalis vel edi. ¶ Quod si in intestinis ardor vel dolor sentit̃ aliq̃s tũc clistere iniciat̃ factum aq̃ mellis dissoluta cũ adipe anatis: vel adipe galline: et piecto huiusmõi clisteri: iter̃ clisterizet̃ cũ lacte omino calido q̃ piecto cibetur iure de q̃ suprадictũ est. Si v̾o adhuc morso dolor vel ĩ stomacho vel ĩ intestinis remãserint: tũc modicũ balsami dissoluti ĩ lacte trita vnũ ciatũ detur ĩ potu: hec enĩ liberãt venenatos: si cito adhibeãt q̃ dicta sunt Si v̾o morsus aut gladius fuerit venenatus: stati sup̃ morsum aut supra vulnus gallia viua euiscerata supponatur

et reiteretur vina: aut ore alicui⁹ sclavi vel servi sugat̃ loc⁹ et
et os servi abluatur sepe cū vino in q̃ diptam⁹ fuerit coct⁹
deiñ tiriaca magna loco supponat̃: et cū tiriaca fuerit exic-
cata: iterꝫ alia recēs ponat̃ donec loc⁹ nō plus tiriacā exiccet
¶ Si v̓o loc⁹ morsus sive vuln⁹ venenatꝝ fuerit siccū: tūc
tiriaca nō opponat̃: ꞩ loco tiriace lactucella sup̱ vulnere al
liget̃: et innovet̃ tociens q̃ ad loc⁹ fuerit hūefact⁹: et tūc sani
tas erit introducta: q̃ntū et tiriaca exiccat: tm̄ et lactucella
humectat. Amplius intelligat vestre reverentia sanctitatis
ꝙ septem sunt herbe: quarū cuiuslibet natura universalis
cuius interest speciem cuiuslibet plāte singulari et specifica
virtute dotare: nō a cōplexione elemētari q: calida vel q: fri
gida vel q: sicca vel q: hūida: ꞩ q: talis et a natura: vel me
diante stella sic dotata: donavit virtutē liberādi a veneno-
sis. cibis ⁊ potib⁹: ⁊ letali veneno ex vulnere sive morsu: Pri
ma q̃rꝫ ē ipicon q̃ alio noīe herba d̓r pforata: quā Achilles
oraculo Apollinis ī exercitu troianoꝝ d̓t invenisse: vt Plini
us ait Scd̓a est vincetoxicū. Tertia enula Quarta raffan⁹
Quīta diptam⁹. Sexta aristologia lōga et rotūda. Septi-
ma lactucella: q̃rꝫ vnaqueqꝫ d̓r eq̄polere tiriace: ita vt vul-
nerib⁹ venenosis succus alicui⁹ p̄dictaꝝ dat⁹ in potu vul-
nera veneno infecta purget et salvet: et p̱ istū modū oēs an
tiqui talia curabāt vulnera anq̄z tiriace haberēt noticiam
Morsus v̓o ab aīalib⁹ venenosis curat quēlibet p̄dictaꝝ
tiriaca morso loco supposita. Venena v̓o bibita curat pul
vis fact⁹ ex q̄libꝫ p̄dictaꝝ: dat⁹ ī potu cū vino vel aq̄ melli-
ta. Dicit p̄terea Avicena: ꝙ stercus galli bibitū cum aq̄ stati
p̱ vomitū oīe venenū educit. Et lac asine cōmestū ꝓhibꝫ
virtutē ꝓfundari veneni: ita q̊d ī q̊ prandio vel cena asinoꝝ
lac fuerit bibitū vel cōmestū nullū p̄ter napellū possit noce-
re venenū. ¶ Tiriaca aūt omi veneno cōplexionali et speci
fico et napello directe opponitur et cōtrariatur ꝭm totum
speciē id est secundū bonā ꝑmixtionē medicinaꝝ que intrāt
confectione artificiali tiriace a qua resultat quoddā divinū

et formale destructiuū omnis veneni vt infra in speciali dicetur. detur autē de ipsa .ʒ.i. vel iiȷ. tribus diebus continuis quia toxicū resoluit et sudorem ꝓuocando liberat ¶ Terra etiā sigillata aut in ↄmestiōe aut pt⁹ ↄmestionē bibita vel cōmesta hāc hꝫ ꝓꝓetatē ꝙ si venenū inueniat i stomacho ipsum per vomitum expellit. Si vero post eam venenū exhibeatur nunq̄ꝫ permittit per corpus perambulare ita vt deniqꝫ cor defendat et eius humiditates custodiat: quare reges et principes de partibus orientalib⁹ et meridionalibus vbi scilicet exhibent veneno claudestino vt omnes morian tur hec pernicies et nefandissimū peccatum: accepit originem et inualuit cotidie vsqꝫ nunc semꝑ in suis cenis et prādiȷs terrā cōmedunt sigillatā et ideo sigillo regum talis terra sigillabatur: ideo terra sigillata est vocata: nunc aūt periȷt fides sigillorū qm̄ tam in legalis q̄ꝫ elegans ad nos sigillata portat̄. Et est sciendū ꝙ raro et experientia hoc testatur. Dicitur in libro diuisionū ꝙ ad venenū napelli parū tiriaca aut nihil ꝓdesse videtur. Qua ꝓꝑt ad aliud rimediū prorsus ē confugiendū vt non in tā pauco tpis spacio in q̄ necesse est napelli virtutē ne ad cor transeat impedire ꝓtēpnere artē medicīe i specie tiriace qđ ē q: si n̄ citissime iped iat̄ morit̄ hō i vna die vel i trib⁹: ꝭ de hoc infra dicet̄ vbi singulares medicias bezoarticas ad singulare venenū inducā.

¶ Capitlm̄ quintū De signis et curis cuiuslibet ⁊ singularis veneni ꝓpinati. et primo de argento viuo.

a Rgentum viuū qui sumpserit dolorem ille pacietur intestinorū et laterum aut grauedinem et ad vltimū perducit ad epilensiaꝫ vel ad appoplexiam et tunc cadit et interficit. Quod si fuerit extinctum vel sublimatum corrosionem facit intestinorum et morsuram et fit grauedo lingue et stomachi ⁊ apostematur cor et moritur Et eius cura est clistere cum adipe anatis vel butiro et deiñ reiteret̄ cū aqua mellis. et si fuerit creditum ꝙ fuerit extinctū vel sublimatū vomitus ꝓuo

cetur et hoc statim anteq̃ʒ ad intestina descẽdat: qm̃ tũc pe
nitus intestina excoriaret et sanguinẽ exire faceret et tenas/
monẽ induceret: tunc enĩ clisterib⁹ solũ esset intendere et ex/
pedita argenti euacuatiõe erit intendendũ ad accñtia dere/
licta que tria esse consueuerũt: vnũ mala complexio humi/
da et frigida in intestinis. secundũ est debilitas cordis ꝛ tre
mor. Terciũ vulnera in stomacho vel intestinis. Et primo
opponem⁹ nos cũ reb⁹ ꝯfortatiuis stiptick et calidis et de/
siccãtib⁹: dabim⁹ ergo tunc mirram et castorũ decoctam
in vino et saliuã et rutam tritã et cũ aqua in q̃ nuces cipres
si sint bulita potui ꝓpinabimus. Et ad secundũ op pone/
mus nos cũ exhibitiõe dyamargaricon et dyamusci ama/
ri. Et tercio opponem⁹ nos cũ medicinis sigillantib⁹ vul/
nera assumptk ꝑ clistere si fuerẽt vulnera in intestinis. i po
tu si fuerint in stomacho: et hoꝝ suma erit trifera mior aut
vinũ rubeũ in q̃ mirabolani cocti fuerũt ꝛ si vrina fuerit re
tenta ex potu argẽti viui tũc ponem⁹ eũ in balneo aque ca
lide ꝛ postea supponem⁹ vesice spongiã infusam i decoctio
ne iuniperi et seminis apñ plurib⁹ vicibus et dabim⁹ i po/
tu vinum purũ optimũ in q̃ bulita fuerit radix ciperi: ꝛ vn
gemus sumen et testiculos cũ oleo rutatio et iunipero: et ei
us bezoar est costus.

¶ Capitulũ septimũ De gipso.

c Vi datũ fuerit in potu Gipsum ille habebit diffi
cultatẽ anhelit⁹ et frigiditatẽ in stomacho ꝛ stip
ticitatẽ ventris et labia alba vt mortificata ꝛ ei
us cura erit vt bibat aquã calidam cum butiro et euomat
deinde bibat iteꝝ aquã calidã cũ melle: et euomat: ꝛ postea
detur sibi in potu metridatũ.ʒ.ij. cũ optimo vino et si stip
ticus remãsit clisterisetur cũ adipe anatis et oleo vngatur
venter cũ oleo de cherua: et eius bezoar est stercus murk tri
ta et bibitũ et detur ex eo cum vino.ʒ.i.

¶ Capitulum octauũ de scoria eris

Atum cui fuerit in potu Scoria erk multũ ille as

11

d sellabit aut vomet et cũ dolore et pũctione in inte
stinis et stomacho et eius cura erit balneũ i q̃ bu
lita sint capita hircoꝝ vel lunace: et dare i potu succũ men
te:et vngere stomachũ et ventrẽ cum oleo rosato calidito:
et eius bezoar ẽ succ⁹ accori bibat.ʒ.ij.et cum vino.

¶Capitulum nonũ.De Scoria ferri

Erri scoria cui datũ fuerit aut eius erugo:ille ex
f iccatur cottidie et vẽter adheret renib⁹:et maras
mũ patit̃:et eius cura ẽ humectare totũ corp⁹ cũ
balneis i quib⁹ testudies sint bulite et clisterizet vẽter cũ de
coctione pedũ edoꝝ aut cũ aq̃ maluauisci et comedere buti
rũ recens et iura pigua: ⁊ eius bezoar ẽ lapis magnetꝭ trit⁹
et dat⁹ i pillulis cũ tantũdez de succo mercurialis ⁊ blitꝭ in
modũ pillolarũ: ⁊ sit dosis magnetis in vice.ʒ.i.

¶Capitulũ.x.De lapide magnetis.

Apis magnetꝭ ñ ꝯsolat⁹ cui datus fuerit ille effi
l cit̃ lunatic⁹ ⁊ melãcolicus aut heroic⁹: ⁊ eius cura
est vt det̃ i potu et limatura auri ⁊ fragmẽta sma
ragdi simul añ ʒ.cũ vino ⁊ clisterizet cũ lacte ouino er oleo
de amigdalis dulcib⁹: et ẽ bezoar eius smaragdus trita et
data in potu tribus vicibus in nouẽ diebus.

¶Capitulũ.xi.De Lapide lazuli.

On lot⁹ lapis lazuli cui fuerit i potu dat⁹ ille pa
n tietur subuersionẽ stomachi et tristitiã ⁊ solicitu
dinẽ et eius cura est bibere lac recẽs mulctũ asine
õmi mane vsq ad dies.vij. ⁊ comedere auiculas assatas in
veru:et ei⁹ bezoar ẽ carabe tritũ ℈.ij.et datũ in potu cũ vi
no. ¶Capitlm̃.xij.De arsenico sublimato.

Atũ cui fuerit arsenicũ sublimatũ ille patietꝭ exco
d riationẽ intestioꝝ ⁊ stomachi ⁊ arsurã et dolores
mordificatiuos et siti et liguaz hẽbit exiccatã ⁊ ex
puere nõ poterit et demũ sincopi patiet̃.et eius cura ẽ vt bi
bat butiꝝ cũ aq̃ calida i q̃ semia rape sint cocta:et euomet:
et clisterizet et deiñ cũ oleo de amigdalis dulcib⁹ omi die bis

et cibetur iure galline piguissime. et eius bezoar ē cristallus
trita subtilit̃ et data in potu.ʒ.i. cū oleo de amigdalis dulci
bus:et si nō fuerit sublimatū erunt accidentia remissiora et
cura eadē. ¶Capitlm̄ xiij. De Litargiro.

l Jtargirū cui datū fuerit i potu ille nō poterit ege
re et p vomitū emittet et q̄d insueuerat p secessum
et eius cura ē cura colice p clistere iniectū factū ex
aqua mellis et adipe galline vel anatꝭ et dare in potu oleū
amigdalarū dulciū et cōmedere ficus siccas an̄ cibū ꝛ inun
gere stomachū cum succo apij et ventrē cum butiro: ꝛ eius
bezoar ē semen cherue tritū et datū in potu.ʒ.ij.

¶Capitulum.xiiij.De cerusa.

c Vi datū fuerit cerusa in potu ille patietꝛ vomitū
albū vt cerusa et dentes nigros et dolorē ventris
grauatū et egeret sanguinē et hēbit tenasmonē:et
eius cura erit vomit⁹ ꝓuocat⁹ cū aq̄ i q̄ semia rape et attri
plicis sint bulita et deiñ clisterisare ventrē et cū brodio cau
liuȝ coctorū et oleo sine sale et dare i potu metridatū aut ti
riacā cū optio vino.et eius bezoar ē pot⁹ vini albissimi pu
ri ꝓpe inebriationem.

¶Capitlm̄.xv. De calcucechumenon id ē viride eris.

c Alcucechumenō id ē viride erꝭ cui datū fuerit i po
tu ille oblationē et suffocatōēȝ pulmonis ꝛ āhelit⁹
hēbit et q̄si ñ poterit respirare:et patietꝛ solutōȝ cō
tinuitatꝭ et iterioꝛib⁹ et vulnera et vlcera i intestinis et pūc
tiōes corrosiuas: et eius cura erit stati cū vomitu ꝓcurato
cū butiro et aq̄ calida et sepe reiterato et deiñ inicere clistere
factū cū lacte asinino et oleo de amigdalis dulcib⁹: et deiñ
dare i potu de t̃ra sigillata.ʒ.i.cū vino albo ꝛ deiñ si ñ ꝯfert
fiat balneū i tina: vbi sit oleū oliuaꝝ i tāta q̄ntitate q̄ atti
gat ad stomachū ꝛ ei⁹ bezoar ē cristall⁹ rubeus trit⁹ ꝛ dat⁹
in potu cū vino.ʒ.ij. ¶Capitlm̄.xvi.De plūbo vsto.

Lumbū vstū datū cui fuerit ille nō p̄t loq̄ ꝛ moritꝛ suf
focat⁹ ꝛ vox ei⁹ ñ auditꝛ nisi sicut plūbuȝ: ꝛ ei⁹ labia ꝛ

ligua plūbina sunt: et eius cura ē dare in potu tiriacā magnā.ʒ.ij. omī die vsq ad quinq dies cū aq̄ mellis et induere pelles vulpinas vel ouinas nouas ꝛ inungere ventrē melle vel asine calide et reiterare introitū sepe: et eius bezoar sunt grana citronoꝝ mundata et trita et data in potu cū vino decocto dulci.ʒ.ij.

Capitulū.xvij. De azuro aut minio aut zenabrio

Datum cui fuerit azurum aut minium aut zenabrum pacietur vomitum et ventris stipticitatez et in vomitum discernetur per colorem vnūqdq ipsoꝝ et cura oīm pdictoꝝ est eadē: detur ergo i potu butirum cū aqua calida in q̄ semina rape sint bulita et euomat post vomitū spontaneū: deiñ clisterisetꝛ cū aqua mellis et oleo: et eius bezoar est spodiū q̄d fit de ebore cōbusto datū in potu cum vino.ʒ.ij.

Capitlm̄.xviij. De realgare.

Realgar cui datū fuerit i potu: ille patietur siti et exicatōez et excitationē et consumptionē humiditatꝭ ita q nisi ei succurratꝛ aut moꝛiꝛ aut paliticꝰ et ꝯtractus remanebit. Ego vidi et curaui iuuenē cui datū fuerit cū epate porci assato realgar tritū et euasit mortē ab eo et remāsit circa oīs iuncturas quasi imobilis ex nimia siccitate. et eius cura ē vomitꝰ cū butiro et aqua calida sepe iteratꝰ et clisteria cū lacte asinino iterata et dare in mane in potu omī die. ℥.v. de lacte asinino et cibare eū sorbicōnibꝰ pinguibꝰ et vngere totū corpus ex oleo de amigdalis dulcibꝰ et sedare siti ipsius cū iulep: et eius bezoar ē oleū de nucellis pini datū i potu stati vel i p̄mo die. ℥.iiij.

Capitulū.xix. De cicuta.

Datus cui fuerit in potu succꝰ cicute: ille sensum pdet et stuporē sibi inducit: et ex eo socrates ab atheniensibꝰ fuit interemptꝰ: et eius cura ē in potu sumere tiriacā.ʒ.ij. distēperatā cū decoctione diptami. et eius bezoar est gentiana trita et data in potu.ʒ.ij. cum vino.

¶ Capitlm̄.xx. De succo titim aloꝝ.

Jtimaloꝝ succ⁹ cui dat⁹ fuerit ille patietur fluxum ventris et vomitū et accidētia colirice passionis: et eius cura erit tiriaca magna cū vino in q̄ diptam⁹ fuerit bulit⁹: et eius bezoar ē munia trita et potata cum vino. ʒ. i.

¶ Capitlm̄ xxi. De succo cucumeris asinini.

Sinini cucumeris succus dat⁹ cui fuerit in potu ille patietur excoriationē in gutture et solutionē ventris et dolorē intestinoꝝ: et eius cura ē tiriaca magna cū decoctione baccarū lauri et melle. ʒ. ij. et eius bezoar est succus mente vnciam vnā

¶ Capitulū xxij. De succo vsnee.

Snee succus cui datus fuerit ille patietur decursum humiditatū supfluaꝝ ad os ꝛ guttur ita vt strangulari videatur ꝑpt quod hec verba strangulatoꝛ ad hyp. id est lupi vocatur: strāgulat eni lupos ipsam cōmedentes: et eius cura sumere i potu de terra sigillata stati. ʒ. ij. cū aqua calida ꝛ euomere: deinde post illud accipere de tiriaca. ʒ. ij. cū vino decoctiōis genciane: et eius bezoar est aristologia longa.

¶ Capitulū. xxiij. De radice bothoꝛmarien.

Othoꝛmarien radix aut succus cui dat⁹ fuerit in potu ille patietur strangulationē. et quasi suffocationē ꝑpt qd̄ vocatur panis poꝛcoꝝ: et eius cura est bacce lauri trite. ʒ. ij. dare in potu: et eius bezoar est piper album tritū. ʒ. ij.

Capitulū xxiiij. De succo coꝛiandꝛi.

Atus cui fuerit succus coꝛiandꝛi ille patietur quasi destructionē intellect⁹ ac sicut ebꝛius videatur et tandē moꝛitur stupide: et eius cura est tiriaca magna. ʒ. ij. cū optimo vino: et eius bezoar est herba que dicitur vicetoricū data in potu. ʒ. ij.

Capitulū. xxv. De succo mandꝛagoꝛe.

M Andragore succus aut poma eius aut radix eius cui data fuerit i potu ille rubore in facie i oculis et stupore in mete: et metis alienatione i amentia et sompnu pfundu patiet: i eius cura erit sumere i potu statim tiriaca magna distempata cu optio vino et tardare comestione p die una et bibere optmu vinu pur i odorare acetum forte. et eius bezoar est radix rafani comesta omi die usque ad tres dies cum pane et sale.

¶ Capitulu. xxvi. De succo papaueris nigri.

S Uccus papaueris nigri cui datus fuerit ille patiet stupore mentis et dormitatione. et hebetia sicut illi q oleu comedunt. et eoz cura e bibere tiriaca magna et dyacostoreu aut oppopira aut pfectione de anacardis. ʒ. ij. cu vino et eius bezoar e alleu crudu comestu.

¶ Capitulu. xxvij. De Opio.

O Pium cui datu fuerit in potu ille si cogat vomere apparebit odor opij i vomitu et erit hebes et piger et dormitas absq sensu. et no intellige neq sentiens et si no succurrat ei morietur: i eius cura est potare potentissimu vinu et fricare extrea cu nitro et sapone et pvocare sternutatione cu pipere intromisso i nares: i eius bezoar e castoreu tritu et datu i potu cu vino. ʒ. ij.

¶ Capitulu. xxviij. De succo Scamonee.

C Ui succus scamonee dat⁹ fuerit i potu: ille patiet cordis defectu et sincopi et siti et extuatione i dissenteria et febre i eius cura e potare aqua ordei sepe et ingredi balneu aque tepide: dein pt⁹ illd bibere sirupu rosatu et buglosatu tota die et pvocare sompnu i adorare nenufar. et rosas et mirtu et cibari cu cibo facto cu sumach vel berberis i emplastrare ventre et stomachu cu pulpis citoniorū. et eius bezoar e herba q vocat ribes i eius succus.

¶ Capitulu. xxviiij. De apio risus.

A Pium risus cui datu fuerit in potu ille facit hoies extra mente et cotinue ridere. ppt hoc vocat api

um risus. et eius cura ē procare somnū cū potu boni inebriantē. et eius bezoar ē succus melisse cū aceto dat⁹ i potu.

¶ Capitulū. xxx. De succo cherue.

s Uccus cherue cui dat⁹ fuerit i potu ille patiet̄ vomitū ꝛ dolorē vētris: ꝛ ei⁹ cura erit tiriaca magna data i potu. ʒ. ij. cū vino optio calido. ꝛ eius bezoar ē ipericon.

¶ Capitlm̄. xxxi. De succo napelli.

n Apelli succus siue eius fruct⁹ siue de eius substantia cui dat⁹ fuerit ille in spacio vnius diei aut triū morit̄ et patit̄ ante hoc sincopim et defectū cordis et denigrationē et defuscationē paulatine oim mēbroꝝ: ꝛ deinde tumet totū corp⁹ et oculi eius foras pminēt: et linguā in ore ptinere nō pt. Succurrat̄ ergo i instāti dando ei terra sigillatā distempatā cū butiro et aq̄: et euomat et exhibeat̄ smaragdus optia trita. ʒ. ij. cū vino et sup cor ponat̄ sericū tinctū in grana infusuz in succo buglose et aq̄ rosata et reiteretur. et deinde serui sugant cū ore extremitates corporis ꝛ sed ipsi morietur nisi acceperit de smaragdo: et eius bezoar est mus quia nascitur i radice napelli: exiccatur et datur ex eo in potu dragme due.

¶ Capitulū. xxxij. De succo oleandri.

c Ui succ⁹ oleandri et eius cornua vel eius cortex data fuerit i potu: ille patiet̄ sincopi et tribulationē cordis et anxietatē: et eius cura ē sumere dyacostoreum datū in potu. ʒ. ij. et eius bezoar ē granū iuniperi i q̄ntitate. ʒ. ij. cum vino.

¶ Capitulū. xxxiij. De succo mezereon.

m Ezereon succus cui dat⁹ fuerit i potu ille patietur fluxum ventris et siti et anxietatē et excoriationē intestinorū. et eius cura erit sirupus rosatus cū aqua ordei: et odorare fructus frigidos et odoriferos: et eius bezoar est origanū assatum et bibitū.

¶ Capitulū. xxxiiij. De succo ellebori.

c Uebori succ⁹ aut radix eius cui dat⁹ fuerit ille patitur strangulationē gutturē et prefationē: ꝛ fortassis suffocaē subito: et ideo vocaē strangulator carnis: et eius cura ē sumere in potu stati aquā mellis ꝛ q̄escere in loco sepato: et deinde detur bezoar eius quod ē flos nenufaris siccus et tritus. ʒ. ij.

¶ Capitulū. xxxv. De alsesira.

b Ata alsesira cui fuerit ille patieē excoriationē ventris et vomitū: eius cura erit dare in potu aquā mellis et deiñ tribuere citoniū assatū: et eius bezoar est anagallus.

¶ Capitulū: xxxvi. De succo brionie.

b Rionie succ⁹ cui datus fuerit ille patieē scothomiam et stoliditatē et angustiā spirit⁹: et eius cura erit tiriaca. ʒ. ij. cū vino decoctionis enule: et eius bezoar est piper.

¶ Capitlm̄. xxxvij. De cornibus spice.

s Pice cornua cui data fuerint pacieē tortionē ventris ꝛ nauseā: ꝛ ei⁹ cura ē tiriaca. ʒ. ij. cū decoctione vini in q̄ diptam⁹ sit bulitus.

¶ Capitulū. xxxviij. De cornibus oleandri.

o Leandri cornua cui data fuerūt aut q̄ cōmederit assaturā in veru exciso ex oleandro aut q̄ dormierit sub vmbra oleandri: aut q̄ bibit aquā fluminis sub cui⁹ ripib⁹ crescit oleāder cui⁹ copia ē in isula sardinee: et ego expt⁹ suz illō ꝛ vidi. patieē extuationē et amentiā ꝛ rugitū ventris ꝛ si balneū fuerit calefactū ex oleandro: balneatus sincopi patieē in balneo. et ei⁹ cura et bezoar dicta sunt supra in capitulo de succo oleandri.

¶ Capitlm̄. xxxviiij. De cornibus bedeguar.

c Ornua bedeguar cui data fuerit i potu: ille patieē difficultatē transglucinēdi ꝛ eius cura ē lābere oleū de amigdalis dulcib⁹. et ipsius bezoar sunt mora celsi.

¶ Capitlm̄. xl. De anacardis.

a Nacardos q̄ assumpserit ille patiet in censionē in gutture vehementē. ⁊ q̄nq̃ inflabit̄ et acutā faciet egritudinē et mētis alienationē: et eius cura ē cū rebus vnctuosis sicut oleo amigdalino sissamino et butiro et lacte et iurib⁹ gallinarū: et si dolorē habebit in intestinis tunc ꝯueniēs est balneū et si inducāt febri acutā tunc ē ꝯueniens vti attenuāte dieta et frigida et hūida: et si fuerit mētis alienatio ꝓuocet̄ somp̄n⁹ cū semine lactuce et papauere albo: et eius bezoar sunt grana pini torrefacta et comesta.

Capitulū. xli. De nucibus et auelanis.

n Uces ⁊ auelanas rancidas q̄ cōmederit ille patietur accidētia mala. sc3 nauseā et deiectionē appetitus et vomitū et debilitatē virtutū animaliū ⁊ et eius cura erit rob citoniorū et rob pomorū. Et si acciderit ei eructatō hūs odorē lini putrefacti tunc posset mori: et eius cura erit dyacimīnū vel dyaperion: et det̄ eis vinū purū et fomentetur stomachus cū oleo nardino.

Capitulū. xlij. De malo castoreo.

c Astoreum malū cui in potu datū fuerit ille patiet clamorē et rixam et dolorē: et linguā hēbit foras ꝓminentē et febrē. et eius cura erit vomit⁹ cū butiro et aqua mellis donec vomit⁹ minime habeat odorē castorei: deinde detur i potu rob mororū aut limorū. et eius bezoar sunt semīa coriandri assata et trita. ʒ. ij.

Capitulū. xliij. De malis fungis.

f Ungos malos q̄ comederit et p̄cipue q̄ nati fuerint sup̱ ferro aut sup̱ anabula vel malo t̄re vel in locis termaꝝ ille ꝓuocabit̄ dolore mario et dolorem patiet̄ i pectine et ꝓhibetur ei vrina et dolores habebit in ventre: et si odorauerit malū fungū et tubera mala patietur epilenciā: et fortassis moriet̄: et an̄ ill'd erit ei ꝓpinandū vinū optimū in q̄ piper nigrū sit bulitū: et deinde clisterisare ip̄m cū aq̄ mellis et sale: et fomētare femur cū oleo nardino: et eius bezoar q̄n̄ decoquūtur fungi aut cōmedunt̄: sunt

15

ptra incisa infrustra et simul decocta ꝛ bezoar post cōmesti onē ipsorū est alleum crudum.

¶ Capitlm̄.xxxxiiij. De nuce vomica.

n Ucem vomicā qui biberit vel cōmederit ille hēbit vomitū pessimū ꝛ dissolutionē virtutis: ꝛ eius cura est robcitoniorū et mirti et potꝰ alti vini: ꝛ eius bezoar est cortex citri.

¶ Capitulū.xlv. De coloquintida.

c Oloquintidā solitarie natā in arbore sua q̄ cōmederit ille venenū letale sumpsit: et nisi succurraꝫ ei subito morieꝫ in tercio die: et eius cura et bezoar simul et semel ē smaragdꝰ optia trita et data i potu.ʒ.ij.

¶ Capitulū.xlvi. De fico pharaonis.

f Icus pharaonis qui cōmederit ille stati patiꝫ febrē et fractionē totius corpis et videbiꝫ ei ꝙ sit ydropicꝰ. et hoc ego vidi i sardinia in iudicatu galurie: vbi istaꝝ ficū est abundantia. ꝙ q̄ vnā comedebat patiebaꝫ trinā febrē: et q̄ duas: et q̄ tres patiebaꝫ trinā febri: et vt plurimū iste febres erāt terciane: ꝛ cura eiꝰ ē aq̄ ordei parata aut serū caprinū. et eius bezoar sunt grana siue semia cucumeris mūdata trita et data in potu dragme due.

¶ Capitulū.xxxxvij. De semine iusquiami.

s Emina iusquiami cui data fuerit i potu ille patietur ebrietatē et mentꝭ alienationē et stuporē et immobilitatē oim mēbroꝝ: et eius cura ē piper longū tritū et datū in potu.ʒ.ij. ꝛ eius bezoar sunt grana fisticorū cōmesta vel bibita.

¶ Capitulū.xxxxviij. De granis cochognidiū.

g Rana cochognidiū cui i potu data fuerint ille patietur vomitū et fluxū vētris ꝛ tribulationē in stomacho: et eius cura ē tiriaca magna.ʒ.ij. cū vino et bezoar eius amigdale amare.

¶ Capitlm̄.xxxxviiij. De bacca lauris rancidis.

Accas lauri rancidis qui cōmederit ille patieꝫ acci

dētia q̄ patiť q̄ cōmederit nuces rācidas: ꝛ cura eiꝰ ꝛ bezo-
ar erūt similia. ¶ Capitulum .l. De cataputia.

Atapucias ille qui comederit patiť accidētia q̄ pa
c titur ille q̄ biberit girasolē q̄ superius dicta ē cher-
va et cura eius et bezoar sunt eadem.

¶ Capitulū .li. De semine Vrtice.

Rtice semē q̄ cōmederit ille paciet gutturis et oris
v et ligue excoriationē et arsurā ꝛ ardorē in mictu
et eiꝰ cura erit oleū amigdalaꝝ dulce potare: et eius bezoar
sunt grana citoniorū trita et potata cū aqua calida.

¶ Capitulū .lij. De semine papaueris nigri.

Apaueris semina nigri q̄ biberit vel comederit ille
p patieť accn̄a q̄ patiť q̄ opiū sumpserit licet remissi
ora et cura et bezoar idem sunt.

¶ Capitulū .liij. De semine ellebori.

Lebori semē q̄ biberit vel cōmederit ille patieť ac
e cidētia q̄ paciet q̄ succū aut radicē ellebori biberit:
et cura et bezoar est vna.

¶ Capitulū .liiij. De semine cicute.

Iberit q̄ semē cicute ille patieť accn̄a ille q̄ passꝰsu
b it q̄ succū eius biberit ꝛ licet magꝭ remissa et cura
et bezoar eadem sunt.

¶ Capitulū .lv. De semine humidi coriandri.

Vmidi coriandri q̄ semia comederit vel biberit ille
h pacieť accidētia ꝯsimilia q̄ patiť q̄ succū eius bibe
rit: et eius cura et bezoar sunt eadē.

¶ Capitulū .lvi. De semine serpentarie.

Omederit q̄ semē serpentarie ille patieť stridorē et
c pūctiōes gutturꝭ et dentiū ꝛ sup ertuatōes ꝛ feruo
rē: ꝛ eiꝰ cura ē butirꝫ recēs bibitū: et eius bezoar ē sucꝰ farine
ordei decocte i aq̄. ¶ Capitlm̄ .lvij De morsibꝰ aut pūc
turis ab aliq̄bus aialibꝰ venēosis.

Liquis vero si morsus fuerit aut punctus ab ali-
a quo aiali venenoso ꝛ ignoret cuius sunt pūcturas

tunc stringatur loc⁹ pūcture et ponatur sup̄ ip̄m vētose cū scarificatiōe: et sugat̄ loc⁹ cū ore seruoꝝ et deiñ sup̄ locū ponant̄ canceri triti: ꝙ si loc⁹ venire ceperit ad corruptionem abscindat̄ membrū si fuerit loc⁹ aptus: aut membrū aptū abscisioni. ꝙ si nō: cauterisetur: nā qn̄ ceperit locus denigrari aut putrefieri erit signū ꝙ pūctura fuerit aīalis pnicio-si: dū aūt nō incepit tendere ad putrefactionē ꝛ corruptionē quāuis sit vehemētis doloris cū non dū sit ei velox pambulatio in corpore non est malū: nisi punctura fuerit iuxta cor aut iuxta arteriā magnā.

¶ Capitulū. lvij. De morsu vipere.

m Omordit vo quē vipera illi suma medicinarū et bezoar ē ei tiriaca magnā: et fortassis cōfert metridatū et medicamē de assa fetida ꝛ butir vetus et medicamē de herbo et comestio alleoꝝ et pot⁹ vini puri.

¶ Capitulū. lviij. De morsu Scorpionis.

m Ordicationi aūt Scorpionū confert vaporatio olei et alleoꝝ et tiriaca dyasesserō ꝛ oleū antiquū linitū: et eius bezoar est scorpionis corpus contritum et superpositū loco.

¶ Capitulū. lix. De morsu aranearum.

c Onfert aranearū mordicationi succus pomorum aut piroꝝ aut appositio ferri frigidi iterati: et eius bezoar est endiuia.

¶ Capitulū. lxi. De morsu rutele.

r Vtele aūt mordificationi cōfert balneū calidum valde et sepeliri in arena aut cinere calido ꝛ bibere puluerem de nigella.

¶ Capitulū. lxij. De apium morsu.

p Vncture aūt et mordicationi apiū confert epithima cū bolo armeno et aceto et camphora et qui manus suas et faciē succo malue abluerit nō pungetur ab apibus.

¶ Capitulū. lxiij. De mordicatione animaliū

Entes aūt et aculeos ſi mordentia aīalia in lo
d cis morſis dimiſerit: tūc oportet vt loc⁹ fricetur
cū oleo et cinere ſuauit: Et deiñ fiat emplaſtrū ſu
ꝑ locū exfermēto cū oleo: et ſic aculei vel dētes venenoſi edu-
centur. ¶Capitulū. lxiiij. De morſu canis.
Si aūt aliqs morſus fuerit a cane et dubitetur v-
ſ trū fuerit rabioſus vel nō fricetur buccella panis
ſub loco morſure: et deiñ illū exhibeat aliis cani-
bus quē ſi renuerit rabioſ⁹ erit: ſi bo comederit mīme Sig
na aūt ꝙ ſit rabioſus ꝑt hoc ſunt ꝙ canis linguā ſuā ꝓij
ciat extra. et intromittat caudā ſuam int coxas ſuas et rau
cam habeat vocē. et ꝙ abhorreat ſanos et viros et ꝙ mor
deat domios dom⁹ ſue et oēs q̄ ei obuiant et fugiāt ab ipſo
canes. et q̄ morſus ē niſi ꝑcaueat et curetur infra. xl. canicu
lares dies efficiet ydrofiothic⁹ id eſt timēs aquā qd̄ ē q: ꝓp
ter rabiē efficitur ſiticuloſus ⁊ appetit ad aquā ⁊ cū viderit
eā ymaginabit canes eē in aq̄ et moriens ſiti ꝑ timore ima-
nium canū fugiet aquā et tunc nō eſt ſpes ſalutē et cū ꝓce-
dit in egritudie efficitur et ipſe rabidus et emittit ſperma in
pollutōe ſua et in modū catulorū et qñcunqꝫ egerit flegma
in modū catulorꝫ qd̄ ē q: imaginatio cōtinua quā habꝫ de
cane ſigillat i hūiditatib⁹ ſuis figurā canū Et ſcias ꝙ ſi e-
quus et mulus et aſin⁹ et ſimia et hō paciūtur rabiē circa
maximū frigus aut circa maximū calorē: et eius cura ē vt
ſuꝑ locū morſum ponātur vētoſe cū ſacrificatione: ⁊ ponā
tur deſuꝑ aleū ſiue cepe tritū et ꝯfectū cū butiro vaccino et
ſumat in potu electuariū cancrorꝫ fluuialiū ⁊ intret balneū
omī die et laboret i cura ethicorū et melancolicorū ⁊ balnea
tur añ. xl. dies i aq̄ maris et eius bezoar ſunt cācri fluuiales
aduſti et puluerisati et date ex eis. ʒ. iij. in potu omib⁹ trib⁹
diebus. ¶Capitulū. lxv. De cantaridibus.
Cantarides ſi aūt qs biberit patietur mictū et ex-
c tuationē et accña ꝑnicioſa: et eius cura eſt vt ſu-
mat in potu lac ouiū cū oleo amigdalino: deinde

curentur vlcera vesice: ꝛ eius bezoar erũt grana alchechẽgi nũero.x. ¶ Capitulũ.lxvi. De lacte.

Ac si ãt biberit fueritqꝫ coagulatũ in stomacho pacietur stomachi mollificatiõez et nauseã et suda bit sudore frigido: et eius cura erit bibere acetũ for tissimũ postea sumat de assa fetida.ʒ.i. aut de sirupo aceto so. ℥.vnam vice vna vsꝫ vicem.

¶ Capitulũ.lxvij. De assatura suffocata.

Si aũt qs comederit assaturã suffocatã q̃ involui tur in pãnis cũ extrahitur ex furno pacietur ṽtigi nẽ similẽ epilẽsie. et ei⁹ cura ẽ vt euomat et postea sumat in potu rob fructũ stipticorũ et zuccaꝝ rosatũ cũ.p.i. aloes et mastice et querat somnũ et ingrediat̃ balneũ.

¶ Capitulũ.lxviij. De piscibus frigidis.

Si aũt qs comederit pisces frigidos q̃b⁹ post eius captionẽ aduenerit vna dies aut duo: aut si q̃s carnes p̃die vel añ terciã vel q̃rtã diẽ occisas aut morticinas aut p̃cussas a fulgure et tẽpestate mortuas aut morbo pestilẽciali p̃emptas accidit ꝙ supuenit ex comestio ne malorũ fungoꝝ. et cura coꝝ ẽ vt euomat et sumat i potu vinũ puꝝ cũ pipere et curet cura fungoꝝ p̃ter ꝙ ñ comedat pira. ¶ Capitulũ.lxviiij. De terebro gatte.

Terebrũ gatte cui i potu datũ fuerit ille paciet̃ sto liditatẽ et prestigiosus videbitur: et eius cura ẽ ter ra sigillata et vomit⁹ cũ ipsa om̃i mẽse bis et accipe de con fectiõe dyamusci oi die summo mane. et eius bezoar ẽ mus cus trit⁹.℈.v. et datur i potu cũ vino albo.

¶ Capitulũ.lxx. De extremitate caude cerui:

Extremitas caude cerui cui data fuerit ille pacietur accidẽtia napelli. et eius cura est pocio smaragdi. ℈.v. triti dati i potu cũ vino et deiñ fricatio toci us corpis cũ oleo facto de semie citri. et eius bezoar est tiria cã magna dragme due.

¶ Capitulũ lxxi. De sanguine bouino.

Vi in potu dat⁹ fuerit sanguis bouin⁹ vetus ille
c patietur mortificatiōez et euomet vomitū coagu
latū. et eius cura est acetū acerrimū calidū: deinde
vomitus deiñ tiriaca: deinde balneū aque calide.

¶ Capitulū. lxxij. De sanguine buffonis.

At⁹ cui fuerit sanguis buffonis ille patietur diffi-
d cultatē anhelit⁹ et cordiaca accidētia: et si q̄s spu
tū ipsius sumpserit erit ꝓpe mortē sicut q̄ napel-
lū biberit. et eius cura est potio smaragdi. ℈. i. deiñ intrare
corp⁹ anialis q̄drupedi magni: vt est bos asin⁹: vel mulus
vel equus et reiterare illō deiñ tiriaca. ʒ. ij. bibere. et eius be-
zoar ē lapis iuuētus in capite buffonis q̄ apud lapidarios
vocatur borras vulgariter trepanide.

¶ Capitulū. lxxiij. De sanguine hōis colerici ruffi.

Omis colerice ruffi sanguis extractus tpe rixe sue
h vel furoris dat⁹ cui i potu fuerit. ille pacietur furo
res mētis et ꝑmixtionē intellect⁹ ⁊ inuerecundiā de
inde paulati exiccabitur. et eius cura ē bibere aquā cucume
meris palestini et masticare grana ipsius et deglutire succū
et potare sirupū nenufarinū. et eius bezoar ē trociscus vn⁹
de tiro. ¶ Ca. lxxiiij. De sanguie mēstruo aut leprosi

Enstruū sanguinē aut leprosi q̄ biberit ille videbi
m tur eē pistrigiat⁹ ⁊ lunatic⁹ maleficiat⁹ ⁊ obliuio
sus. et eius cura est potare margaritas tritas. ʒ. i.
cū aq̄ melisse et balneari in aq̄ tepida. et coire cū puella ꝑm
legē et ꝯuersari et ā̄plerari cū puellis et iuuēculis. et eius be-
zoar ē comedere serpētes q̄b⁹ caude et capita ꝑ palmū fiāt
abscissa. ¶ Capitlm̄. lxxv. De morsu hōis ieiuni.

Orsus q̄ fuerit ab hōie ieiuno ille ponat suꝑ mor-
m surā stercus galline alioquin pacietur vlcus vene
nosum et difficilis ē sanationis.

¶ Capitulū. lxxvi. De morsu serpente vllo.

Verit q̄ morsus a serpente vllo ille liget statim lo
f cum cum coreo et deinde superponat tiriacam

et de ipa bibat et circa cor apponatur smaragdū et corallū et margaritas et locū morsure faciat sugere a servo.

Capitulū.lxxvij. De felle leopdi.

l Eopardi fel cui datū fuerit in potu ille patiet ac cidētia napelli ꝛ vipere. et eiꝰ cura et bezoar ē vnā

Capitulū lxxviij. De Salamandra.

b Iberit q̄ salamandrā ille patietur accidentia cantaridarū. et cura eius et bezoar est vna.

Capitulū.lxxix. De lepore mario aut rana marina.

l Epus marinꝰ aut rana maria cui data fuerit in potu ille hēbit vomitū vnctuosū: et totū eius corpus efficietur turgidū ꝛ inflatū sicut yposarca et fetebit eius anhelitꝰ: et eius cura ē festinꝰ vomitꝰ cū butiro et aq̄ mellis. et deīn sumere post illud tiriacā dyatesseron p̄ tres dies et cibari carnibꝰ passerū et potare bonū vinū: ꝛ eius bezoar est caro vulpis assata et comesta.

Capitulū.lxxx. De morsu muris. simie et gatte.

a Mure vero aut a simea. aut a gato q̄ morsus fuerit super morsurā ponat stercus galline et curet illud vt in morsu homis ieiuni dictū est.

Capitulū.lxxxi. De scriptore bezoartice v̄tutis ad vnūq̄dq̄ venenū et de vna difficili questione.

b Ezoar anthonomastice dicitur de quodā lapide qui sic vocatur: cuius ppria et specifica virtus ad letale venenū est liberans a morte subito absq̄ vllo medici ingenio: et ideo de om̄i medicina que liberare potest a morte hominē ab aliqua egritudine vel venēo dici potest ꝙ sit bezoar illius morbi siue sit illa medicina lapis vel granū vel succus vel aliqua composita medicina Et qui illum lapidem habet tutus est ab om̄i mortali veneno. Teritur etiam et datur in potu de ipō.ℨ.i. Et per ipm̄ dicit fuisse liberatū rex dn̄s anglie Odoardū in ciuitate aron q̄n vulneratꝰ fuit p̄ passiasmū Soldani gladio toxicato hūc āt lapi

dem ei tribuit gn̄ralis p̄ceptor tēpli et ego ꝯsimilē vidi. Est
autē rubeus purulētus levis vt spōgia et frāgibilis vt gip-
sum. Habet aūt qđlibꝫ venenū tam minerale q̄ꝫ vegetabile
et aniale ꝓpriā mediciuā oppositā ei. a q̄ oppositōe virtu-
te specifica fit liberatio mortis ab illo veneno Et ideo bezo
ar est vnicuiqꝫ veneno illa medicia que absqꝫ virtute elemē
tali curat tale venenū. Et de q̄libꝫ bezoar iā supra expediui
tractatū in cura cuiuslibꝫ veneni in fine descriptionis ne sit
amplius necesse recapitulare tractatū.

¶ Capitulū. lxxxij. De questione vtrū tiriaca. ꝛc̄.

St aūt questio vtrum tiriaca magna sit bezoar
e vel a forma specifica liberās a venēo: an materie
elemētalis liberans a cōplexione nō a forma. Et
voluerūt quidā dicere ꝙ oio erat bezoar fundantes se sup
rōne. Gal. q̄ cū Andromachū phm̄ resperisset q̄ pmo tiria
cā inuenit et eā ꝓbauit nunq̄ꝫ ꝓdesse nisi i morbis frigidis
ꝓpt̄ oppositionē multaꝝ rerū calidaꝝ: et i morbis calidis
ꝓpt̄ oppositionē multaꝝ medicinarū frigidaꝝ que in ipsaꝫ
intrāt et hoc dixit. Gal. illā tiriacā adromaci eē mediā a cō
plexione ꝥ ipē ē adiūgens carnes tyrorū et terrā sigillatā fe
cit eā valere formalit̄ ad om̄e venenū licet ad quedā plꝰ et
ad quedā minꝰ. et ad quedā singularit̄ data. ꝛ ad quedam
cū additōe. ¶ Aliq̄ vo dixerūt ꝙ a cōplexione elemētali age
bat quecūqꝫ in corpe hūano opatur fundātes sup debilita
tē opatiōis sue aut penitus vanitate qn̄ ipa datur ꝯtra na
pellū vel ꝯtra viperā vel cōtra fel leopdi et breuit̄ ꝯtra qđli
bet venenū letale secundū specificā formā in q̄bus pax aut
nihil videt̄ ꝯferre vt dixit Ras ¶ Solutio āt huiꝰ dubita
tiōis ē ꝙ curatio cuiuslibꝫ venēi. iiij. mōis. ꝯtigit: scꝫ q̄ aut
frāgit̄ accumē venēi aut subā eius resoluit̄. aut ipm expellit̄
aut ipm p oppositionē specificā corrūpit̄ ꝛ ab eo eius virtꝰ
ꝓsus aufert̄ Exm̄ primi ē opiū qđ frāgit euforbiū: et casto
reū qđ frāgit opiū. Exm̄ scđi ē tra sigillata ꝛ alleū que sub
stanciā veneni aut p vomitū: aut p sudorē resoluūt. Exm̄

tercīū ē smaragdus q̄ venenū fugat et attrahit vsq̄ȝ in finē extremitatē mēbri. Exēm̄ q̄rti ē forma specifica opposita veneno q̄ in naturalib⁹ inuenitur vt ī lapide bezoar et ī artificialib⁹ at in diuia et nobili cōpositione tiriace: et ꝑmixtione oīm singulariū mediciarꝝ simul ꝯfectarꝝ resultāte. et q: in tiriaca ē virt⁹ cōplexionalis multarū mediciarꝝ venenū frangentiū ꝓm oppositionē q̄litatū et venenū resoluentiū et ipsum expellentiū ideo bñ dictū ē ꝙ tiriaca ē medicia cōplexionalis ad venena et q: ex cōpositione tali resultat res diuina que potius ab extra q̄ȝ ab int⁹ scȝ forma artificialis q̄ omīi veneno opponitur. ideo et bñ dictū est ꝙ ip̄a bezoar ē venenis oīb⁹ licet ꝓm magis et min⁹ et licet quedā sunt magē bezoar ad quedā venēa q̄ȝ ip̄a: verꝝ ip̄a ē ad oīa. et ideo mater oīm medicinarū a medicis est appellata.

Hoc opus toxicorū Petri de Abbano Beatissime pater. N. tuo noīe inscriptū habes Qđ et si breue sit vtilitate tñ breuitatē ipsaȝ longe cōpensat Per qđ tuam salutē tueri Vitāq̄ȝ custodire potes qđ emendatum est per Wilhelmū Haldenhoff Ere premendūq̄ȝ curauit Quod arte sua Jacob⁹ Thāner Herbipolēn. Jn opido Lipzensi perfecit. nono nouembris. Anno domini. 1. 5. 0 0.

Konserwacja papieru i oprawa
wykonane w Oddziale Konserwacji
Biblioteki Jagiellońskiej
maj - czerwiec 1983